

การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเครือข่ายหนังตะลุง ศ.เทพศิลป์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (อดีตถึง พ.ศ. 2546 - ปัจจุบัน)

สุวิมล เวชวิโรจน์¹, เหมือนมาต หนูมาต², จิรวรรณ พรหมทอง³, สุธาทิพย์ อร่ามศักดิ์⁴,
สมปราชญ์ วุฒิจันทร์⁵

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของหนังตะลุงในฐานะสื่อพื้นบ้านของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยบทความนี้ศึกษาบทบาทหน้าที่ผ่านมิติกาลเวลาจากยุคอดีตถึง พ.ศ. 2546 - ปัจจุบัน พบว่า หนังตะลุงได้ทำหน้าที่หลากหลายอย่างให้กับชุมชนและสังคม อาทิ บทบาทหน้าที่สืบทอด เช่น การบันทึกภาพสังคม การมอบความบันเทิง ดำรงและถ่ายทอดความเชื่อด้านพิธีกรรม การพัฒนาระบบการคิด การสร้างทัศนคติ ระบบค่านิยมและศีลธรรม และบทบาทหน้าที่เพิ่มเติม เช่น การศึกษานอกรูปแบบแก่ประชาชน การให้ความช่วยเหลือทางธุรกิจวัฒนธรรม หลักสูตรในสถาบันการศึกษา และการร่วมเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: สื่อพื้นบ้าน หนังตะลุง บทบาทหน้าที่สืบทอด บทบาทหน้าที่เพิ่มเติม

ชื่อผู้ติดต่อบทความ: สุวิมล เวชวิโรจน์

E-mail: suwimon026@gmail.com

¹ อาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: suwimon026@gmail.com

² อาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: mueanmard28@gmail.com

³ อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: on_Jirawan @hotmail.com

⁴ อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: Sutatip_29 @yahoo.com

⁵ Dr. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี E-mail: Sompratw@gmail.com

The Analysis of The Role of Traditional Media: A Case Study of S. Tepsil Shadow Puppets Band, Suratthani Province (The Past Until The 2003 - Present)

Suwimon Vatviroj¹, Mueanmard Hanumas², Jirawan Promthong³, Sutatip Aramsak⁴,
Somprat Wutthichan⁵

Abstract

This article aims to analyze the role of traditional media of shadow puppets band as a traditional media in Suratthani province. The finding of the role through the past until the 2003 - present day found that shadow puppets were holding many roles for community and society such as some inherited roles still existing included social images recorded, entertaining, rituals belief, attitude building, and valuable and moral systems and new roles added such as non - formal education assisting in business culture Courses in Educational Institutions and Cultural participation.

Keywords: Traditional Media, Shadow Puppets, Inherited Roles, New Roles

Corresponding Author: Suwimon Vatviroj

E-mail: suwimon026@gmail.com

¹ Lecturer in Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University. E-mail: suwimon026@gmail.com

² Lecturer in Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University. E-mail: mueanmard28@gmail.com

³ Lecturer in Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University.
E-mail: on_Jirawan@hotmail.com

⁴ Lecturer in Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University.
E-mail: Sutatip_29@yahoo.com

⁵ Dr. in Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University. E-mail: Sompratw@gmail.com

1. บทนำ

“หนังตะลุง” เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของประเทศไทยที่มีความสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นทางภาคใต้มาเป็นเวลาช้านาน เปรียบเสมือนเป็นสถาบันหนึ่งในสังคม คือ สถาบันศิลปะและนันทนาการ ทำให้ในอดีตหนังตะลุงมีหน้าที่หลัก คือ ให้ความบันเทิงเริงรมย์และการพักผ่อนหย่อนใจของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้เนื่องจากหนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง สามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและค่านิยมทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ผ่านมาจึงถือได้ว่าหนังตะลุงมีส่วนช่วยสนับสนุนและเป็นเครื่องมือบูรณาการสถาบันต่างๆ ทางสังคม ตลอดจนเป็นสื่อกลางที่ส่งเสริมความสามัคคีและสร้างความสัมพันธ์อันดีให้แก่สมาชิกในชุมชนนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม หลายปีที่ผ่านมาความนิยมที่มีต่อหนังตะลุงของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นภาคใต้ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสาเหตุของปัญหามาจากทั้งผู้ที่ติดตามชมหนังตะลุง และจากผู้แสดงหนังตะลุงหรือที่มักจะเรียกกันว่า “นายหนังตะลุง” สาเหตุสำคัญที่สุดในส่วนของนายหนังตะลุงก็คือ การไม่มีงานแสดงด้วยเหตุจากภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซา การไม่ได้รับการสนับสนุนวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและจริงจังของทางภาครัฐ ประกอบกับคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจหนังตะลุงเหมือนสมัยก่อน โดยมองว่าเป็นสิ่งที่ล้าสมัย

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมและยุคสมัย หนังตะลุงคณะเทพสิน ผ่องแก้ว ตะลุง 3 ภาษา มหาบัณฑิตผู้บุกเบิกและก่อตั้งคณะ “ศ.เทพศิลป์” หรือศิษย์เทพศิลป์ ได้เริ่มก่อตั้งคณะจากการฝากตัวเป็นศิษย์กับนายหนังหลายท่าน เช่น อาจารย์ประสิทธิ์ ภาคกายสิทธิ์ (เสียชีวิตแล้ว) อาจารย์ศรีพัฒน์ เกื้อสกุล ศิลปินดีเด่นแห่งชาติ อาจารย์ประสงค์ รัตนคช อาจารย์จากรู นายหนังคณะฐานุรักษ์สิทธิราษฎร์ ซึ่งนับว่าเป็นช่วงเวลาของการสืบทอดและปรับตัวโดยธรรมชาติ (By Nature) ของตัวสื่อที่สัมพันธ์กับบริบทชุมชน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ได้มีหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนเข้ามาดูแลเรื่องการแสดงหนังตะลุง เช่น โรงเรียนบ้านดอนเกลี้ยง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ฯลฯ ที่ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมการแสดง หนังตะลุงให้ขยายไปสู่การรับรู้ของคนในวงกว้าง

หนังตะลุง “ศ.เทพศิลป์” ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นจากการพยายามสร้างอภิมหาตึกไม้ตรีที่ดีและให้การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกัน เริ่มตั้งแต่อุปกรณ์ในการตั้งโรงหนังตะลุง ตลอดจนเครื่องดนตรีต่างๆ ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงก็ยังหยิบยืมกันได้ ภายใต้ความคิดและความเชื่อที่ว่า “มองเอกภาพ แต่ใจเป็นหนึ่งเดียว” ของผู้ก่อตั้งคณะ คือ อาจารย์เทพสิน ผ่องแก้ว ซึ่งเป็นผู้ที่เติบโตมาในวงการหนังตะลุงและทราบดีถึงปัญหาด้านเครือข่ายหนังตะลุงในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา อาจารย์เทพสินจึงมีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการสร้างเครือข่ายหนังตะลุงขึ้น ในนามคณะหนังตะลุง ศ.เทพศิลป์ ได้รับการก่อตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2547 ที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีการดำเนินการสร้างนายหนังตะลุงให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยการจัดตั้งชมรม “หน้าเทพศิลป์” เพื่อเป็นการฝึกสอนและพัฒนาศิลปะการแสดงหนังตะลุงและการร่ายรำโนราห์ให้กับนายหนังตะลุงรุ่นใหม่ ซึ่งปัจจุบันเป็นเยาวชนจำนวนมากกว่า 100 คน อีกทั้งอาจารย์เทพสินยังได้ส่งเสริมให้มีการสร้าง “เครือข่ายเยาวชนสานต่อ” ที่มีเยาวชนร่วม 50 คน คอยทำหน้าที่เป็นลูกคู่สมัครเล่นให้กับนายหนังตะลุงคณะ ศ.เทพศิลป์

รวมถึงเปิดโอกาสให้นายหนังตะลุงเยาวชนผู้ที่มีความชำนาญแล้วได้ไปเล่นหนังตะลุงเพื่อประกอบอาชีพตามองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่ทางคณะหนังตะลุง ศ.เทพศิลป์ ได้มีการประสานความร่วมมือทำงานในรูปแบบภาคีเครือข่ายสื่อพื้นบ้านหนังตะลุงเอาไว้อย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ห้างร้านต่างๆ และสถานที่ราชการภายในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามวาระพิเศษที่ส่วนราชการได้จัดขึ้น (นายเทพสิน ผ่องแก้ว, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2560)

ในปัจจุบันหนังตะลุง ศ.เทพศิลป์ ได้มีทายาทในนาม ศ.เทพศิลป์ เพื่อสานต่อเครือข่ายหนังตะลุงรุ่นใหม่มากถึง 12 แห่ง ได้แก่ หนังแมน ศ.เทพศิลป์ หนังเสกสรร ศ.เทพศิลป์ หนังหนูเพียว ศ.เทพศิลป์ หนังนายไฟโรจน์ ศ.เทพศิลป์ หนังศรีปาน ศ.เทพศิลป์ หนังเก่ง ศ.เทพศิลป์ หนังไข่แมน ศ.เทพศิลป์ หนังทองดี ศ.เทพศิลป์ หนังเบนซ์ ศ.เทพศิลป์ หนังแจ๊ค ศ.เทพศิลป์ หนังพรเพชร ศ.เทพศิลป์ และหนังนทีทอง ศ.เทพศิลป์ โดยกระจายไปยังอำเภอต่างๆ ทั่วทั้งจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น อำเภอเมือง อำเภอกาญจนาดิษฐ์ อำเภอไชยา อำเภอพุนพิน อำเภอพระแสง อำเภอชัยบุรี เป็นต้น ที่ล้วนผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนทำงานประสานกับส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่อยู่ในเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องถึงทุกวันนี้ ซึ่งการเป็นเครือข่ายนอกจากจะหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในเครือข่ายด้านต่างๆ แล้ว ยังมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มกัน และรู้จักที่จะแก้ปัญหาในชุมชนด้วยตนเอง อีกทั้งการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายยังเป็นการแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมในลักษณะบูรณาการเชื่อมโยงมิติต่างๆ เข้าด้วยกัน การสร้างความเข้มแข็งขององค์กรหรือหน่วยงานใดๆ นั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือบนพื้นฐานทางการเรียนรู้ร่วมกันของภาคีเครือข่าย การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นพลังในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย (กาญจนา แก้วเทพ, 2549)

ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า หนังตะลุงคณะ ศ.เทพศิลป์ ได้มีความพยายามในการสร้างความเข้มแข็งด้านเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมมาโดยตลอด ที่เป็นรูปแบบของความร่วมมือ ช่วยเหลือ และหนุนเสริมกันในการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาเครือข่ายหนังตะลุง ซึ่งเป็นเรื่องที่นำขึ้นชมที่ชุมชนท้องถิ่นภาคีภาคส่วนต่างๆ และประชาชนในพื้นที่ เป็นกลไกสำคัญของการเป็นพลังในการขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายหนังตะลุง

หากพิจารณาในแง่องค์ประกอบของการสื่อสาร สามารถอธิบายโดยใช้สูตร SMCR ได้ดังนี้

S - Sender	ผู้ส่งสารหรือนายหนัง เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เซตหนัง ขับกล่อมและควบคุมการแสดง
M - Message	เนื้อเรื่องที่หนังตะลุงแสดงมีความหลากหลายในแต่ละครั้งจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชน มักเป็นเรื่องใกล้ตัวกับผู้ชม โดยจะมีทั้งบทกลอน บทขับร้อง การเซตตัวหนังและเสียงดนตรี ซึ่งจะมีเสียงบรรเลงของเครื่องดนตรีประกอบในแต่ละฉาก
C - Channel	ช่องทางในการสื่อสารในรูปแบบของการแสดงหนังตะลุงที่นำไปใช้ในโอกาสและสถานที่ต่างๆ เช่น งานวัด งานประเพณี งานบุญ การถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชน การบันทึกเทป ซีดี หรือวีซีดี Youtube เว็บไซต์ เป็นต้น
R - Receiver	ผู้รับสารหนังตะลุงนั้นเป็นผู้ที่รับชมรับฟังเสียงภาคหนังตะลุง เพื่อให้รับรู้ถึงเนื้อหาหรือเป้าหมายของเสียงที่ได้ยิน ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งตัวผู้ภาคหนังตะลุงเองและผู้อื่น

Feedback ปฏิกริยาตอบกลับจากผู้รับสารไปยังผู้ส่งสาร เช่น เสียงโห่ร้อง ปรบมือ หัวเราะ เป็นต้น

หากมองในแง่ของตัวหนังตะลุงเป็นรูปแบบสื่อที่เป็นวัตถุ (Material form) ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นมาจากการแกะตัวหนังวัว หนังควาย และหนังแก้ว และมีวิธีเฉพาะเพื่อจัดการกับองค์ประกอบและวัสดุที่ใช้เป็นสื่อที่มีความคงทนถาวรได้ในระดับหนึ่ง สามารถสื่อ “สาร” ไปยังผู้ชมโดยข้ามผ่านกาลเวลาได้ อาจกล่าวได้ว่าตัวหนังตะลุงมีเป้าหมายการเผยแพร่อยู่ที่มิติกาลเวลา และเป็นสื่อที่สร้างขึ้นมารับใช้คนในชุมชน (Community - Oriented) ทั้งนี้ หากพิจารณาในแง่ของมิติการแสดงหนังตะลุงตามองค์ประกอบของการสื่อสารทั้งสี่ประการที่กล่าวมา ได้แก่ ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร จึงกล่าวได้ว่าการแสดงหนังตะลุงเป็นกระบวนการสื่อสารโดยมีการถ่ายทอดจากตัวผู้ส่งสารผ่านรูปหนังตะลุงไปยังผู้รับสาร เพื่อเป็นการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร

เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ในด้านการสื่อสารของการแสดงหนังตะลุงตามกรอบของ Harold D. Lasswell ที่วิเคราะห์หน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชน พบว่า การแสดงหนังตะลุงทำหน้าที่ได้ไม่แตกต่างกัน ดังนี้

1. เพื่อบันทึกภาพสังคม การแสดงหนังตะลุงถ่ายทอดให้ผู้ชมหรือคนดูรับทราบว่ามีอะไรเกิดขึ้นในสังคมบ้าง เช่น ตัวตลกที่ไม่สวมเสื้อ การแต่งกายดั่งกล่าวสะท้อนความเป็นไปของยุคสมัย และฐานะของรูปหนังแต่ละตัว โดยเฉพาะตัวตลกเป็นตัวแทนของชาวบ้าน ในขณะที่ยุคปัจจุบันสังเกตได้ชัดจากรูปร่างหน้าตาเครื่องแต่งกาย ทรงผม และเครื่องประดับล้วนถอดแบบมาจากสังคมแทบทั้งสิ้น ในขณะเดียวกันภาพสังคมที่ปรากฏในการแสดงของหนังตะลุงที่เด่นชัดอีกอย่างหนึ่งก็คือ พฤติกรรมของบุคคลในสังคม เป็นสิ่งที่หนังตะลุงนำมากล่าวถึงทั้งโดยตรงและสอดแทรกไว้เสมอ ที่นำมากล่าวถึงโดยตรง คือ สร้างภาพตัวละครขึ้นมาในเรื่องที่แสดง โดยจำลองมาจากสังคมที่ตนประสบ ส่วนการกล่าวสอดแทรก อาจจะแทรกไว้ในบทพากย์ บทเจรจา บทบรรยายประกอบเรื่อง หรือบทเกี่ยวจอกก็มีบ้าง บุคคลที่หนังตะลุงสะท้อนภาพพฤติกรรมออกมาซึ่งเห็นได้ชัด ได้แก่ ตำรวจ ผู้มีอิทธิพล ข้าราชการทุจริต นักการเมือง ขาวนาขาวไร่ เด็กวัยรุ่น และสมณะ เป็นต้น โดยเน้นในแง่ของความอัปยศณ์เป็นส่วนใหญ่ และนอกจากภาพสังคมดังกล่าวแล้ว หนังตะลุงยังได้บันทึกเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นไว้นับไม่ถ้วนเหมือนกัน เช่น สภาพภูมิอากาศ การโจมตีบ้านเมืองในภาคใต้ เป็นต้น

2. เพื่อความบันเทิง รูปแบบการแสดงหนังตะลุงช่วยให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลิน และยังช่วยอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้ด้วย เช่น เนื้อเรื่อง บทพากย์ บทเจรจา บทตลกได้รับการหลอมรวมกันอย่างผสมกลมกลืนได้นำเอาความเป็นมนุษย์ในทุกรูปแบบสื่อออกมาได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้ผู้ชมได้เห็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งด้านดี และชั่วร้าย หรือธรรมะ และอธรรมได้อย่างสมจริง มีเหตุผล มีแก่นสารสาระ เพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ในความบันเทิงของหนังตะลุงจึงให้แก่นสารเกี่ยวกับชีวิตควบคู่ไปด้วย การปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องจากเรื่องรามเกียรติ์ มาเป็นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ นิทานพื้นบ้าน จนกระทั่ง การสร้างเนื้อเรื่องจากเหตุการณ์จริงและความสมจริง โดยใช้บทพากย์ที่มีท่วงทำนองกลอนต่างๆ อย่างหลากหลาย และนำเสียงจากบทเจรจาที่แตกต่างกัน ในด้านเพศ วัย อายุ รวมทั้งตำแหน่งทางสังคมของตัวละครล้วนเป็นการสร้างความบันเทิงใจแก่ผู้ชมทั้งสิ้น นอกจากนี้ บทตลกซึ่งหนังตะลุงได้ใช้ตัวตลกสื่อสิ่งดังกล่าวด้วยการใช้ภาษาโดยตรงและมีนัยที่แอบแฝงให้คิดล่วนเป็นศิลปะที่ให้ความบันเทิงใจแก่ผู้ดูหนังตะลุงได้อย่างดียิ่ง บทบาทของหนังตะลุง

ในด้านความบันเทิงจึงเป็นแก่นสารที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้ดูหลงใหล และมีความสุขความบันเทิงใจอันเป็นความต้องการของผู้คนทุกหมู่เหล่า และทำให้หนังตะลุงคงอยู่ยาวนานจนกระทั่งปัจจุบัน

3. เพื่อการโยยโสมชักในสังคมให้เข้าไปผูกพันกับระบบการคิด การสร้างทัศนคติ ค่านิยม และศีลธรรม ช่วยให้ความมั่นใจกับผู้ชมได้ว่าเรื่องราวภายในสังคมที่หนังตะลุงมักกล่าวถึงเป็นการหยิบยกวรรณกรรมหนังตะลุง คือ สาระเกี่ยวกับ สตรี บุรุษ สมณะ ครูอาจารย์ และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยนำเสนอสิ่งที่นายหนังตะลุงคิดว่าสิ่งดีและไม่ดีนั้น คือ อะไร โดยพยายามจำแนกรายละเอียดชี้แนะให้เห็นเพื่อผู้ชมที่มีสถานภาพดังกล่าว หรือคนอื่น ๆ ได้คิดอ่านนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สาระที่เกี่ยวกับสตรีส่วนใหญ่ให้ยึดถือแบบแผนหรือวัฒนธรรมแบบไทย เช่น คุณสมบัติของกุลสตรี การยึดมั่นในศาสนา ประเพณีการเคารพเพื่อผู้ใหญ่ และการเลือกคู่ครอง เป็นต้น สำหรับสาระที่เกี่ยวกับบุรุษก็ได้เสนอความคิดไว้หลายประการเช่นเดียวกัน เช่น บุรุษต้องไม่ประมาท ต้องมีวิชาความรู้ ต้องคบคนดีเป็นมิตร ต้องไม่หลงใหลอบายมุข ใช้อำนาจไพบาเวะ รู้จักบุญคุณผู้มีพระคุณ รู้จักประมาณตัวเอง และไม่โอ้อวดตน เป็นต้น ในส่วนที่เกี่ยวกับการเคารพยกย่องครูอาจารย์ หนังตะลุงทุกคณะได้เสนอสารดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนในบทปราชญ์ บทกลอนดังกล่าวมักจะกล่าวถึงครูหลายจำพวก เช่น พระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บิดามารดา ครูผู้สอนหนังสือ ครูอาจารย์ผู้เป็นอุปัชฌาย์ ครูหนัง และกวีผู้มีชื่อเสียง สำหรับการเคารพยึดมั่นในสถาบันกษัตริย์ หนังตะลุงมีความคิดว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญยิ่งจึงแสดงทัศนคติ และค่านิยมเกี่ยวกับความเคารพยกย่องเป็นอย่างสูง โดยเสนอความคิดดังกล่าวไว้ในบทปราชญ์ บทกลอนคู่ไปกับการเคารพยกย่องครูอาจารย์

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการแสดงหนังตะลุงนั้นสามารถสื่อสารได้ไม่แตกต่างจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามองว่าในฐานะของความเป็นสื่อพื้นบ้านแล้ว การแสดงหนังตะลุงสามารถทำหน้าที่ได้มากกว่าสื่อมวลชน เช่น หน้าทีวีสื่อสารวิจารณ์การเมือง ทั้งนี้ เป็นเพราะการแสดงหนังตะลุงเป็นการสื่อสารที่ไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายใด จึงสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของผู้ภาคหนึ่งได้เต็มที่ อย่างมีสุนทรีย์ ซึ่งช่วยสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับผู้ชมได้ นอกจากนี้หนังตะลุงยังช่วยสร้างอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนได้ด้วย เช่น การพากย์หนังตะลุง 3 ภาษาเป็นการบ่งบอกถึงศิลปะของการเล่นหนังในแบบของศ.เทพศิลป์ เป็นต้น

หนังตะลุงในโลกวิชาการ

แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงมาบ้างแล้ว ทว่าการศึกษานี้หนังตะลุงส่วนใหญ่ที่ผ่านมานั้นในแวดวงวิชาการนั้นมักเน้นไปที่ประเด็นความสืบเนื่องและความเปลี่ยนแปลงตามสายไทยคดีศึกษา และคติชนวิทยาเป็นสำคัญ อาทิ งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ภูมิปัญญาการใช้กลบท คำภาษาไทยถิ่นใต้สำนวนไทยที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต” ของเกษม ขนบแก้ว (2548) ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาการใช้กลบท การใช้คำภาษาไทยถิ่นใต้ รวมทั้งศึกษาภูมิปัญญาการใช้สำนวนไทย หรือ) เรื่อง “พินิจรูปหนังตะลุง มุ่งสู่การศึกษาวัฒนธรรมของชุมชน” ของวิมล คำศรี (2548) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงของรูปหนังตะลุงกับชีวิตผู้คนในสังคม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษารูปหนังในช่วงระยะเวลาต่างๆ ของแต่ละชุมชนและสังคมเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนและสังคม หรือเรื่อง “การศึกษา

ภูมิปัญญาที่ปรากฏในหนังสือตลุงของ หนังสือตลุง เสียงแก้ว” ของเกษม ขนบแก้ว (2549) เป็นการศึกษารูปแบบการประพันธ์ เช่น การบรรยายสภาพความเป็นอยู่ของผู้คน เหตุการณ์ในสังคมและวัฒนธรรมชาวบ้านภาคใต้ นอกจากนี้ ยังมีภูมิปัญญาในด้านการสร้างบทเหวอ บทเกี้ยวจบ บทสนทนาเหมาะสมกับลักษณะตัวละคร และบทตลก เป็นต้น หรือเรื่อง “การแสดงพื้นบ้าน: การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา” หรืองานการศึกษาด้านการสื่อสารแม้จะมีงานการศึกษาทางด้านหนังสือตลุงมาแล้วบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์ สารการรับรู้ของกลุ่มผู้ชม อาทิ เรื่อง “การวิเคราะห์สารจากตัวตลกหนังสือตลุง” ของจรเจต ณรงค์ราช (2548) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของหนังสือตลุง อิทธิพลจากสื่อมวลชนต่อการปรับตัวของหนังสือตลุง กลวิธีการต่อรองของนายหนังสือตลุงต่อการเข้ามาของสื่อมวลชน และการรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมหลังการปรับตัว เรื่อง “การสืบทอดอัตลักษณ์ของชาวใต้ผ่านหนังสือตลุง” ของภริตพร สุขโกศล (2548) เป็นการศึกษาถึงการแสดงเงาที่เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลทางภาคใต้เพื่อเผยแพร่ศาสนาและนำเสนอหลักธรรมจากเรื่องราวเกียรติ เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมหนังสือตลุงสำหรับกลุ่มผู้รับสารวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา” ของปรีดา นัคเร (2549) ศึกษาความนิยมหนังสือตลุงของกลุ่มผู้ชมวัยรุ่นตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดความนิยมหนังสือตลุงของกลุ่มวัยรุ่น เพื่อนำไปสู่การแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมหนังสือตลุงสำหรับกลุ่มผู้ชมวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา เรื่อง “การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังสือตลุงคณะหนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์” ของปาจริย์ ลัภบุญ (2550) เป็นการศึกษาถึงเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านหนังสือตลุง รวมทั้งอิทธิพลของหนังสือตลุงในฐานะสื่อพื้นบ้าน

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการศึกษาหนังสือตลุงในแง่มุมมองของสื่อพื้นบ้านที่มีรากฐานมาอย่างยาวนานทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งการแกะรูปหนังที่ได้รับรางวัลสรรคขึ้นจากสองมือที่ซ้ำของของนายหนังปรากฏให้เห็นเป็นรูปเงาภายใต้ผืนผ้าขาวนั้นก็ถือเป็นการสื่อสารที่เติมเปี่ยมไปด้วยสุนทรียะ โดยผู้ชมการแสดงต้องอาศัยทักษะด้านการฟังและการชมแปลความหมายจากนายหนังซึ่งเป็นผู้ภาคหนังที่ต้องการ “สื่อ” ได้ศึกษาการแสดงหนังสือตลุงในแง่มุมมองด้านการสื่อสารจะช่วยให้มองเห็น “คน” ในแง่ของจิตวิญญาณ ความคิด โลกทัศน์ของนายหนังที่สื่อสารออกมาผ่านรูปหนังตลุง

ในขณะเดียวกัน สำหรับการศึกษาในประเด็นบทบาทหน้าที่นั้นอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปที่สื่อมวลชนเป็นหลัก ทำให้สื่อพื้นบ้านกลายเป็นสื่อที่ไม่มีใครให้ความสนใจ ทั้งๆ ที่เป็นสื่อของสังคมประเภทหนึ่งเหมือนกัน นอกจากนี้ เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านยังไม่ค่อยมีการพัฒนามากนักในแวดวงวิชาการด้านการสื่อสาร เนื่องจากทฤษฎีสื่อเองก็ใช้การวิเคราะห์สื่อมวลชนเป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นเพราะทฤษฎีการสื่อสารนั้นเติบโตมาในยุคที่สื่อมวลชนกำลังเฟื่องฟูอย่างมากในสังคมตะวันตกกราวทศวรรษ 1960-1970 และการที่ระบบการศึกษาด้านการสื่อสารทั่วโลกมักจะยึดฐานตามทฤษฎีการสื่อสารของตะวันตกเป็นหลัก ทำให้คนส่วนใหญ่นึกถึงและให้ความสำคัญตลอดจนยอมรับไปโดยปริยาย เมื่อไม่มีองค์ความรู้หรือวิธีการศึกษาที่เป็นแบบฉบับเฉพาะตัวเอง ทำให้การศึกษาสื่อพื้นบ้านกลายเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยได้รับความสนใจนัก

ทั้งนี้ หากมองสื่อพื้นบ้านประเภทต่างๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในสังคม เช่น หนังสือตลุง โนราห์ หรือ ร่องเงา เราจะพบว่า สื่อเหล่านี้มีหน้าที่ที่หลากหลาย และหน้าที่เหล่านั้นก็มักจางหายไปตามกาลเวลา เช่น เหลือเพียงหน้าที่การให้ความบันเทิงเป็นหลัก เป็นต้น ทว่าจากการสำรวจในขั้นต้นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ

หนังสือเมืองสุราษฎร์ธานี ผู้ศึกษากลับพบว่าสื่อหนังสือมีหน้าที่ที่หลากหลายและหน้าที่เหล่านี้หลายอย่างก็สืบเนื่องต่อมามากมาย อีกทั้งยังมีการทำหน้าที่ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นด้วย เช่น หลักสูตรในสถาบันการศึกษา การทำหนังสือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อจำหน่าย เป็นต้น ด้วยเหตุผลนี้ผู้ศึกษาจึงใช้เงื่อนไขด้านเวลา มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของหนังสือ เพื่อดูว่าในขณะที่บริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลานั้น เช่น เมื่อสถาบันการศึกษาเข้ามาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แทนวัด เมื่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเติบโตขึ้นในสังคมเมืองสุราษฎร์ธานี หนังสือมีหน้าที่อะไรที่สืบทอด และเพิ่มขึ้นใหม่บ้าง

ในการศึกษาหนังสือของเมืองสุราษฎร์ธานีนั้น จังหวัดสุราษฎร์ธานีถือเป็นแหล่งการท่องเที่ยว ที่สำคัญของประเทศซึ่งได้รับการยอมรับจากทั่วทุกมุมโลก เช่น สวนโมกขพลาราม หมู่เกาะอ่างทอง เกาะสมุย เป็นต้น จนอาจกล่าวได้ว่าหนังสือเป็นการแสดงที่ใช้เป็นสื่อการท่องเที่ยวของทางจังหวัด จนกลายเป็น อัตลักษณ์ของความเป็นคนสุราษฎร์ธานีในด้านต่างๆ เช่น สำเนียงภาษา ประเพณี บุคลิกลักษณะ อาชีพ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น ในฐานะที่ผู้ศึกษาเติบโตขึ้นมาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และได้ซึมซับการแสดงหนังสือ ประเภทนี้มาโดยตลอด หนังสือจึงมิได้เป็นเพียงศิลปะการแสดงที่มีค่าด้านความบันเทิง หากแต่ยังแฝงเร้น ไปด้วยความหมายและแนวคิดต่างๆ ซึ่งถือเป็นสิ่งสะท้อนวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคม และการสื่อสารในหนังสือก็ไม่ได้มีต่อผู้รับสารโดยผ่านรูปหนังสือแล้วเท่านั้น แต่เบื้องหลังการสร้างสรรค ผลงานยังเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีคุณค่าต่อผู้แกะตัวหนังสืออีกด้วย

2. เนื้อหา

ในการศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อ Harold D. Lasswell และ Denis McQuail ได้วิเคราะห์บทบาท หน้าที่ของการสื่อสารไว้หลายประการ อาทิ หน้าที่การวิพากษ์วิจารณ์สังคม หน้าที่ถ่ายทอดมรดกทางสังคม หรือหน้าที่สร้างความบันเทิง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าสื่อพื้นบ้านสามารถประเมินภาพรวมบทบาทหน้าที่ของสื่อ พื้นบ้านตามกาลเวลาจากอดีตถึง พ.ศ. 2546 - ปัจจุบัน เนื่องจากสื่อพื้นบ้านเป็นสื่อที่อยู่ท่ามกลางบริบทต่างๆ ในสังคมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ด้วยเหตุผลนี้การทำหน้าที่ต่างๆ ของสื่อพื้นบ้านจึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมที่รองรับ ซึ่งบทบาทหน้าที่ในงานการศึกษาชั้นนี้ หมายถึง การกิจหรือ หน้าที่ รวมถึงประโยชน์และ คุณค่าที่สื่อพื้นบ้านสนองต่อชุมชนและสังคมโดยรวม ซึ่งหากใช้เงื่อนไขของ ช่วงเวลาหรือพัฒนาการของสื่อเป็นเกณฑ์ สามารถจำแนกได้เป็นหน้าที่ 2 ด้านด้วยกัน คือ บทบาทหน้าที่ สืบทอด และบทบาทหน้าที่เพิ่มเติมในระดับชุมชนและสังคม สามารถนำมาสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงบทบาทหน้าที่ของการแสดงหนังตะลุงจากอดีตถึง พ.ศ. 2546 - ปัจจุบัน

บทบาทหน้าที่ของหนังตะลุง ศ.เทพศิลป์ จากยุคอดีตถึง พ.ศ. 2546 - ปัจจุบัน	
บทบาทหน้าที่ที่สืบทอด	การบันทึกภาพสังคม/ความบันเทิง/พิธีกรรม/การพัฒนาระบบการคิด การสร้างทัศนคติ ค่านิยมและศีลธรรม
บทบาทหน้าที่ที่เพิ่มใหม่	การศึกษาอนุกรมแบบแก่ประชาชน การให้ความช่วยเหลือทางธุรกิจวัฒนธรรม หลักสูตรในสถาบันการศึกษา และการร่วมเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

จากตารางดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า หน้าที่ของหนังตะลุงบางส่วนก็ยังคงดำรงเช่นเดิม เช่น ด้านการบันทึกภาพสังคม ด้านความบันเทิง ด้านพิธีกรรม และด้านการพัฒนาระบบการคิด การสร้างทัศนคติ ค่านิยมและศีลธรรม นอกจากนี้เมื่อชุมชนได้รับการแลกเปลี่ยนและทบทวนองค์ความรู้จากเจ้าของวัฒนธรรม ทำให้หนังตะลุงได้ทำหน้าที่ขยายออกไป โดยเฉพาะในเชิงการขยายการรับรู้ให้กับสังคมภายนอกได้รู้จัก และมีการปรับประยุกต์วัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุงให้เข้ากับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับสถาบันการศึกษามากขึ้น และท้ายที่สุดจึงทำให้หนังตะลุงได้ทำหน้าที่ใหม่ คือ การให้การศึกษานอกรูปแบบแก่ประชาชน หลักสูตรในสถาบันการศึกษา ธุรกิจวัฒนธรรมกลายเป็นพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ให้ชุมชนกับเยาวชน และยังให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนในชุมชนอีกด้วย

บทบาทหน้าที่ในระดับชุมชนหรือสังคมของหนังตะลุง ศ.เทพศิลป์

จากการตรวจสอบในแง่มุมการทำหน้าที่ของหนังตะลุงที่มีต่อชุมชนหรือสังคม ซึ่งมีความต่อเนื่องจากยุคอดีตถึงปัจจุบัน สามารถจัดแบ่งเป็นกลุ่มของบทบาทหน้าที่สืบทอด บทบาทหน้าที่คลี่คลาย บทบาทหน้าที่หายไป และบทบาทหน้าที่เพิ่มใหม่ของการแสดงหนังตะลุงได้ดังต่อไปนี้

ประเภทที่ 1: บทบาทหน้าที่สืบทอด บทบาทหน้าที่สืบทอดในที่นี้ หมายถึง การทำหน้าที่ของหนังตะลุงในแต่ละด้านที่ได้สืบทอดมาจากยุคอดีตถึงปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นการทำหน้าที่ของหนังตะลุงในช่วงอดีตและได้เป็นเช่นนี้เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สำหรับหน้าที่สืบทอดของหนังตะลุงถือได้ว่าเป็นศิลปะการเล่นพื้นบ้านและยังเป็นวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของชุมชนที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านองค์ความรู้และประสบการณ์ของนายหนังตะลุงซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่และบทบาทที่มีความสำคัญมากต่อการอนุรักษ์ สร้างสรรค์และจรรโลงผลงานการเล่นหนังตะลุง เพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจของชาวบ้าน ซึ่งต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามขนบประเพณีที่พึงปฏิบัติตามแบบอย่างของหนังตะลุงรุ่นปู่ย่า ทั้งนี้ก็เพื่อการสืบทอดต่อไปให้ยาวนานประกอบกับศิลปะการเล่นหนังตะลุงเป็นกระบอกเสียงในการสื่อสารผ่านตัวหนังตะลุง ซึ่งถ่ายทอดมาในรูปแบบของบทกลอน บทเจรจา ที่สอดแทรกข่าวสารหรือความรู้ที่เป็นสาระในการแสดงหนังตะลุงเสมอซึ่งผู้วิจัยได้ทำการอธิบายออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 หน้าที่ด้านการบันทึกภาพสังคม ภาพสังคมที่ปรากฏในการแสดงของหนังตะลุงที่เด่นชัดอีกอย่างหนึ่งก็คือ พฤติกรรมของบุคคลในสังคม เป็นสิ่งที่หนังตะลุงนำมากล่าวถึงทั้งโดยตรงและสอดแทรกไว้เสมอ ที่นำมากล่าวถึงโดยตรง คือ สร้างภาพตัวละครขึ้นมาในเรื่องที่แสดง โดยจำลองมาจากสังคมที่ตนประสบ ส่วนการกล่าวสอดแทรก อาจจะแทรกไว้ในบทพากย์ บทเจรจา บทบรรยายประกอบเรื่อง หรือบทเกี่ยวจอก็มีบ้าง หนังตะลุงที่สะท้อนภาพพฤติกรรมออกมาซึ่งเห็นได้ชัด ได้แก่ ตำรวจ ผู้มีอิทธิพล ข้าราชการ ทูจริต นักการเมือง ขาวนาขาวไร่ เด็กวัยรุ่น และสมณะ เป็นต้น โดยเน้นในแง่ของความอัปยศณ์เป็นส่วนใหญ่ และนอกจากภาพสังคมดังกล่าวแล้ว หนังตะลุงยังได้บันทึกเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นไว้ไม่น้อยเหมือนกัน เช่น สภาพภูมิอากาศ การโจมตีบ้านเมืองในภาคใต้สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น

สังเกตดูนะ ว่าการแสดงหนังตะลุง ตัวหนังทุกตัวจะมีเอกลักษณ์ของตัวเอง ทั้งพระเอก นางเอก ตัวตลก ตัวร้าย และการแสดงแต่ละครั้งเราจะไม่เขียนบท แต่เราจะหยิบยกเรื่องราวชีวิตจริงมาพูด และสอดแทรกคำสอนไปด้วย เพราะคนที่ดูหนังตะลุง จะมีความเชื่อและศรัทธาในตัวแสดงแต่ละตัว เวลาเราแสดงไป คนดูก็จะเชื่อตามตัวละครภาพที่ติดตามคนดูก็จะจำว่า ไอ้เฑาะ ไอ้ทอง หนูนุ้ยก็จะเป็นตัวตลก ลักษณะต่างๆ มีฟุ้งย่น ๆ พูดมาก ซี้ไม่ไอ้ฮวด แล้วยังมีพระเอก นางเอก ฤาษี ตัวละครอีกเยอะแยะ ซึ่งเราจะติดตามติดตามบุคลิกท่าทาง ของแต่ละตัวละคร

นายเทพสิน ผ่องแก้ว, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2560

จากคำบอกเล่าของหนังเทพสิน ผ่องแก้ว ทำให้เราเห็นว่าบทบาทด้านการบันทึกภาพในสังคม เอกลักษณ์ของตัวละครแต่ละตัว มีผลกับการรับรู้ชมในการถ่ายทอดตัวตนความเป็นคนในชุมชนท้องถิ่นของผู้ชมในแต่ละยุคสมัยอีกด้วย ทั้งนี้ ผู้ชมมักมีความชอบส่วนบุคคลเกี่ยวกับตัวละครของหนังตะลุง ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อ เกี่ยวกับเรื่องราวที่ถ่ายทอดจากนายหนังและตัวละครต่อไปกลายเป็นภาพสะท้อนกลับไปในสังคมอีกด้วย

ประเด็นที่ 2 หน้าที่ด้านความบันเทิง หนังตะลุงแต่เดิมเป็นไปเพื่อบูชาเทพเจ้า และเพื่อสื่อดีโลก คติธรรมจากเรื่องราวเกียรติ ชนະเดียวกันก็ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมควบคู่ไปด้วย บทบาทด้านความบันเทิง มีอย่างเด่นชัดภายหลังจากที่หนังตะลุงนำเอาวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ มาใช้แสดงกว้างขวางขึ้น ความบันเทิงจากการที่ผู้ชมได้รับจากหลายศาสตร์ในหนังตะลุงทำให้การการแสดงเป็นส่วนสำคัญในชีวิตผู้คน โดยเฉพาะผู้คนในสังคมเกษตรซึ่งเป็นสังคมชนบทที่ไม่มีสิ่งอื่นๆ มากมายนักเป็นเครื่องบันเทิงใจ ความบันเทิงที่ได้รับจากหนังตะลุงจึงปะทะสัมพันธ์กับผู้คนอย่างแนบแน่น คนตรี เนื้อเรื่อง บทพากย์ บทเจรจา บทตลกได้รับการหลอมรวมกันอย่างผสมกลมกลืน และพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสังคม และความต้องการของผู้ชม โดยได้นำเอาความเป็นมนุษย์ในทุกรูปแบบสื่อออกมาได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้ผู้ชมได้เห็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งด้านดีและชั่วร้าย หรือธรรมะและอธรรมได้อย่างสมจริง มีเหตุผล มีแก่นสารสาระ เพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต

ในความบันเทิงของหนังตะลุงจึงให้แก่นสารเกี่ยวกับชีวิตควบคู่ไปด้วย การปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องจากเรื่องรามเกียรติ์ มาเป็นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ นิทานพื้นบ้าน จนกระทั่งการสร้างเนื้อเรื่องจากเหตุการณ์จริงและความสมจริง โดยใช้บทพากย์ที่มีท่วงทำนองกลอนต่างๆ อย่างหลากหลาย และนำเสียงจากบทเจรจาที่แตกต่างกัน ในด้านเพศ วัย อายุ รวมทั้งตำแหน่งทางสังคมของตัวละครล้วนเป็นการสร้างความบันเทิงใจแก่ผู้ชมทั้งสิ้น นอกจากนี้บทบาทของหนังตะลุงได้ใช้ตัวตลกสื่อสิ่งดังกล่าวด้วยการใช้ภาษาโดยตรงและมีนัยที่แอบแฝงให้คิดล้นเป็นศิลปะที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ดูหนังตะลุงได้อย่างดีเยี่ยม บทบาทของหนังตะลุงในด้านความบันเทิงจึงเป็นแก่นสารที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้ดูหลงใหล และมีความสุขความบันเทิงใจอันเป็นความต้องการของผู้คนทุกหมู่เหล่า และทำให้หนังตะลุงคงอยู่ยาวนานจนกระทั่งปัจจุบัน

บางที่รับงานไว้แค่ไม่กี่ชั่วโมง แสดงไปแสดงมาเพิ่มเป็นครั้งคืน บางที่รับแค่คืนเดียวก็เพิ่มเป็น 2 - 3 คืน เพราะคนดูสนุก ไม่ยอมให้เลิก คนจ้างก็ขอเพิ่ม เคยไปแสดงที่เกาะสมุย รับงานไว้คืนเดียว ปรากฏว่าเล่นแล้วคนดูชอบใจ เพิ่มวัน ผมต้องนั่งเรือกลับมาทำงาน พอตกเย็นก็ข้ามเรือไปใหม่ เหนื่อยนะ แต่เพื่อความบันเทิงกับคนดู เลยต้องยอม

นายเทพสิน ผ่องแก้ว, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2560

จากคำบอกเล่าข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แม้ยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แต่การทำหน้าที่สร้างความบันเทิงให้กับคนดูได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์ในความเป็นถิ่นใต้ ในส่วนของภาษาที่ใช้ ช่วยเพิ่มอรรถรสความสนุกสนานให้แก่คนดูเพิ่มมากขึ้นไปอีกด้วย

ประเด็นที่ 3 หน้าที่ด้านพิธีกรรม บทบาทด้านพิธีกรรมเป็นบทบาทดั้งเดิมของหนังตะลุงที่สำคัญยิ่ง จากการศึกษาบทบาทด้านพิธีกรรมยังคงมีอยู่ 2 อย่าง คือ บทบาทพิธีกรรมเพื่อการแก้บน และบทบาทพิธีกรรมการครอบมือ ซึ่งเป็นบทบาทที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกัน บทบาทแรกเป็นบทบาทที่ทำให้กับประชาชนทั่วไป ส่วนอีกบทบาทหนึ่งเป็นบทบาทที่ทำการสืบทอดมรดกการเป็นหนังตะลุง บทบาทแรกเป็นบทบาทที่ปรับเปลี่ยนมาจากการแสดงบูชาเทพเจ้านั่นเอง โดยนำสิ่งดังกล่าวมาให้อยู่ใกล้ตัวผู้ชมมากขึ้นให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้คน โดยหนังตะลุงจะช่วยแก้ปัญหาให้ในฐานะเป็นผู้สื่อสารโดยตรงกับความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย พิธีกรรมเพื่อการแก้บนเป็นการแสดงเพื่อบวงสรวงครุหม่อหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามพันธะที่บนบาน ซึ่งเรียกว่า “เหมมรย” นายหนังตะลุงที่ทำพิธีนี้จะต้องรอบรู้ในพิธีกรรมและที่สำคัญ คือ ต้องผ่านพิธีครอบมือมาแล้ว มิฉะนั้น พันธะสัญญาจะไม่ขาดกัน เรียกว่า “ไม่ขาดเหมมรย”

บทบาทดังกล่าวนี้ จึงเป็นบทบาทที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจของสื่อหนังตะลุงในฐานะที่เป็นสื่อที่สัมพันธ์อยู่กับพิธีกรรมการครอบมือ ในปัจจุบันชาวบ้านยังคงถือปฏิบัติโดยให้หนังตะลุงเป็นผู้แก้ปัญหาดังกล่าวทำบทบาทนี้อย่างเคร่งครัด ส่วนบทบาทพิธีกรรมการครอบมือซึ่งเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อยอมรับผู้เข้าพิธีเป็นหนังตะลุง โดยสมบูรณ์นั้นเป็นบทบาทที่มีความสำคัญที่ต่อเนื่องกับบทบาทการแก้บน เพราะหากไม่ผ่านพิธีนี้เชื่อว่า หนังตะลุงผู้นั้นจะไม่สามารถทำพิธีแก้บนได้ พิธีครอบมือจึงเป็นพิธีที่สำคัญที่โยงกับความอยู่รอดของหนังตะลุงอย่างแท้จริงด้วย เพราะพิธีแก้บนเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม เมื่อหนังตะลุงไม่สามารถทำพิธีแก้บนได้ก็ย่อมแสดงว่า หนังตะลุงกำลังจะหมดบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตผู้คน

ในเรื่องของพิธีกรรม การไหว้ครูก็เพื่อแสดงความเคารพต่อครูบาอาจารย์ และเป็นชนบทที่ควรปฏิบัติ เพราะยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งนี้ในแง่ของการแสดงความเคารพนบถเป็นเรื่องของการแสดงความกตัญญู และแฝงไปด้วยเรื่องอื่นๆ อีกหลายอย่าง เช่น เรื่องความรัก ความสามัคคี ทำให้หนึ่งตระกูลคณะ ศ.เทพศิลป์ มีความรัก ความสามัคคี เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นกุศโลบายที่สามารถเชื่อมโยง ในลักษณะ “พี่มาสอนน้อง” กล่าวคือ พี่ไปแสดงน้องก็เป็นลูกคู่ให้ จากประเด็นพิธีกรรมนี้หนึ่งเบ็นส์ ศ.เทพศิลป์ ได้พูดในประเด็นเดียวกันนี้ว่า

สิ่งเหล่านี้เราต้องมาแยกแยะเพื่อจะให้เกิดข้อเท็จจริง และเราได้รู้อย่างลึกซึ้ง ที่ว่าครูก็คือคุณค่า

คุณค่าก็คือครู เป็นที่แยกจากกันไม่ได้ นั่นคือชนบทที่ต้องทำ นายหนึ่งเลยต้องทำ

ถ้าถามว่าไม่ทำได้ไหม คนเป็นนายหนึ่งทุกคนจะทราบดีว่ามีเหตุถึงชีวิต

มันก็เลยกลายเป็นว่าคนเป็นนายหนึ่งต้องทำทั้งในเรื่องของการเก็บ การครอบมือ ความเชื่อ

ในรูปตัวหนัง การปิดเป่าสิ่งไม่ดีก่อนการแสดง การหาทิศทางตำแหน่งของการวางโรง

และอุปกรณ์เครื่องดนตรีของการแสดงเพราะสิ่งเหล่านี้ไม่เชื่ออย่าลบหลู่

นายธนาพันธ์ เทพรส, สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์ 2560

จากคำบอกเล่าของหนึ่งเบ็นส์สะท้อนให้เห็นว่า พิธีกรรมเป็นความเชื่อที่นายหนึ่งทุกคนให้ความเคารพ หนึ่งตระกูลมีพิธีกรรมมากมายที่ต้องปฏิบัติ ตั้งแต่ความเชื่อในรูปตัวหนัง การปิดเป่าสิ่งไม่ดีก่อนการแสดง การหาทิศทางตำแหน่งของการวางโรง การไหว้ครู และการวางทิศทางอุปกรณ์เครื่องดนตรีของการแสดง ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนต้องมีพิธีกรรมทั้งสิ้น ถ้าทำอะไรที่ผิดแปลกไปจากความเชื่อก็จะมีเหตุต่างๆ เกิดขึ้นหรือมีครูบาอาจารย์มาเตือนหรือปรากฏให้เห็น หรือแม้แต่การเก็บนั้น บ่นอะไรไว้ก็ต้องทำตามนั้น ถ้าไม่ทำก็จะทำให้มีเหตุที่อาจจะทำให้ล้มป่วย หรือถึงแก่ชีวิต

ประเด็นที่ 4 หน้าที่ด้านการพัฒนาระบบการคิด ทักษะคิด ค่านิยม และศีลธรรม มีเรื่องราวภายในสังคมที่หนึ่งตระกูลมักกล่าวถึงเสมอในวรรณกรรมหนึ่งตระกูล คือ สาระเกี่ยวกับครูอาจารย์ และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยนำเสนอสิ่งที่นายหนึ่งตระกูลคิดว่าสิ่งดีและไม่ดีนั้น คือ อะไร โดยพยายามจำแนกรายละเอียดชี้แนะให้เห็น เพื่อผู้ชมได้คิดอ่านนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเคารพยกย่องครูอาจารย์ หนึ่งตระกูลทุกคนได้เสนอสารดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน ในบทปลายหน้าบท บทกลอนดังกล่าวมักจะกล่าวถึงครูหลายจำพวก เช่น พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บิดามารดา ครูผู้สอนหนังสือ ครูอาจารย์ผู้เป็นอุปถัมภ์ ครูหนึ่ง นักปราชญ์ราชบัณฑิต และกวีผู้มีชื่อเสียง ซึ่งบุคคลเหล่านี้คือครูทั้งสิ้น การเสนอสารดังกล่าวนี้ นอกจากจะสร้างทัศนคติ ค่านิยม บางประการแล้ว เป็นการเตือนสติให้ผู้คนได้คิดว่า กตัญญูทวดเทวี คือ เครื่องหมายของคนดี สำหรับการเคารพ ยึดมั่นในสถาบันกษัตริย์ หนึ่งตระกูลมีความคิดว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญยิ่ง จึงแสดงทัศนคติ และค่านิยมเกี่ยวกับความเคารพยกย่อง เป็นอย่างสูง โดยเสนอความคิดดังกล่าวไว้ในบทปลายหน้าบทควบคู่ไปกับการเคารพยกย่องครูอาจารย์

หนังตะลุงจะสอดแทรกคำสอนไว้ เพื่อให้คนดู สามารถนำไปใช้ในชีวิต หนังตะลุงจะไม่สอนในห้วงมายนะ แต่จะสอนเรื่องความเชื่อ และทัศนคติที่ดี เกี่ยวกับการใช้ชีวิต สอนวัฒนธรรมของผู้คนในภาคใต้

เอกลักษณ์ประเพณีเฉพาะของคนใต้ ก็สอนแทรกไปในหนังตะลุง เพราะคนดูก็มีหลายวัย

ถ้าเป็นเด็ก ๆ ก็จะได้เรียนรู้วัฒนธรรมไปด้วยเลย

นายจักรพรรณ เข้มแดง, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2560

จากคำบอกเล่าของหนังเพียว ศ.เทพศิลป์ ทำให้เห็นว่า หนังตะลุงมีส่วนช่วยในการจรรโลงสังคม ช่วยสร้างทัศนคติ สร้างเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความประพฤติ สิ่งดีงามที่เราควรจะทำ ชื่นในด้านวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย

ประเภทที่ 2: บทบาทหน้าที่ที่เพิ่มใหม่ สำหรับบทบาทใหม่ของหนังตะลุงที่ชุมชนได้รับบรรณรสนและความหมายของการชม “หนังตะลุง” มิใช่มองเพียงศิลปะการแกะสลักหนังเป็นรูปร่างต่าง ๆ อย่างที่ผ่านมาจากการศึกษา พบว่า หนังตะลุงได้ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 หน้าที่การให้การศึกษานอกกรอบแบบแก่ประชาชน บทบาทด้านนี้เป็นบทบาทที่มีขึ้นมาใหม่ในระยะเวลาไม่กี่ปีมานี้เอง แท้จริงแล้วหนังตะลุงได้ทำหน้าที่สื่อสารชาวบ้าน (Folk Media) มานานแล้ว แต่เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ไม่รู้ตัว ปัจจุบันเริ่มมีบทบาทนี้ในลักษณะที่เป็นพิธีรีตอง เป็นอย่างมีรูปแบบและเงื่อนไขผูกพัน โดยมีสาเหตุจาก 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่งเกิดความพยายามของหนังตะลุงโดยตระหนักว่าอันนี้ คือลักษณะของหนังตะลุงประเภทพัฒนา ประการที่สองเกิดจากค่านิยมของผู้ดูที่เห็นว่าอันนี้คือลักษณะของผู้ดูหนึ่งที่ได้ชื่อว่าทันสมัย และประการสุดท้ายเกิดจากความต้องการของนักวิชาการและนักพัฒนา สาเหตุ 2 ประการแรก เป็นสาเหตุที่มาจากนายหนังตะลุงและผู้ดู เป็นสาเหตุที่หนังตะลุงต้องปรับตัวเองด้วยจิตสำนึกว่ามีบทบาทต่อผู้ดูกว้างขวางในโลกที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หนังตะลุงจึงต้องรับรู้เรื่องราวต่างๆ แล้วนำมาถ่ายทอดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ดูนั่นเอง บทบาทที่เกิดขึ้นด้วยสาเหตุ 2 ประการนี้จึงเป็นบทบาทที่ปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการที่แท้จริงของสังคมและเป็นไปตามขีดความสามารถของนายหนังตะลุงแต่ละคน ส่วนบทบาทที่เกิดขึ้นจากความต้องการของนักวิชาการและนักพัฒนาที่มองว่าหนังตะลุงมีบทบาทในเรื่องต่างๆ ในการพัฒนา หรือเรื่องของการเมือง เป็นการพัฒนาหนังตะลุงจากภายนอกที่หนังตะลุงต้องอยู่ภายในอาณัติของแรงผลักดันอื่นๆ ซึ่งบางครั้งขาดความสำนึก นับได้ว่า เป็นสิ่งยากในการยกระดับหนังตะลุงให้สูงขึ้น แต่หากหนังตะลุงรู้จักเลือกเฟ้นและจำกัดตัวเองโดยใช้สำนึกจากสาเหตุประการแรกในการตัดสินใจ และควรยึดเอาประชาชนผู้รับผลประโยชน์เป็นหลัก

มีไปเป็นวิทยากรให้กับนักศึกษาของ มรส. เอกการจัดการวัฒนธรรม ก็ไปบรรยายเกี่ยวกับวัฒนธรรมของหนังตะลุง เรื่องราวต่างๆ ของหนังตะลุง และก็มีให้กลุ่มนักศึกษาได้ไปเยี่ยมชมที่หน้าเทพศิลป์

นายสร้อย เพชรรัตน์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2560

จากคำบอกเล่าของอาจารย์สร้อย เพชรรัตน์ที่ได้เปิดโอกาสให้หนังตะลุงมีพื้นที่ในการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะ “วิทยากร” ในการบรรยายต่างๆ ให้กับนักเรียนนักศึกษาที่สนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมหนังตะลุง เพื่อช่วยเป็นอีกแรงหนึ่งในการร่วมสืบสานวัฒนธรรมหนังตะลุงให้คงอยู่ต่อไป

ประเด็นที่ 2 หน้าที่การให้ความช่วยเหลือทางธุรกิจวัฒนธรรม สังคมยุคใหม่เป็นสังคมที่ทุกวงการพูดถึงเรื่องเศรษฐกิจ หนังตะลุงจึงเป็นการละเล่นที่สัมพันธ์อยู่กับเรื่องเศรษฐกิจอย่างเหนียวแน่น ทั้งเรื่องการจัดการภายในคณะหนังตะลุง การลงทุนในด้านต่างๆ และไปมีความสัมพันธ์กับรายได้ที่รับจากการแสดงแต่ละครั้ง รวมทั้งจำนวนครั้งที่แสดง จึงทำให้หนังตะลุงต้องดำรงอยู่ในฐานะธุรกิจวัฒนธรรมอย่างจริงจัง เช่น มีการจัดประชันหนังตะลุงตามเทศกาลต่างๆ แสดงหนังตะลุงในโรงแรม และอื่นๆ รวมทั้งคิดการแสดงใหม่ๆ เช่น ตะลุงทอล์คโชว์ หรือการรวมตัวขึ้นเป็นชมรม สหพันธ์ขึ้นมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของหนังตะลุง หนังตะลุงจึงเปลี่ยนสถานภาพจากการศิลปะการแสดงเป็น “สินค้าทางวัฒนธรรม” (Cultural Commodity) ในปัจจุบันจึงพบเห็นผลงานหนังตะลุงในรูปแบบสินค้าที่วางจำหน่ายเป็นของที่ระลึกตามร้านของที่ระลึก หรือตั้งแสดงเป็นประติมากรรมลอยตัว เพื่อนำไปใช้ประดับตกแต่งอาคารบ้านเรือน โดยการแกะหนังตะลุงเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก

การทำงานของคณะ ศ.เทพศิลป์ ทำงานในรูปแบบที่เรียกว่า “กิจกุศล”

ก็คือธุรกิจก็ทำ การกุศลก็ทำ ในส่วนของผมได้เน้นให้โอกาสดูกับเด็กๆ ในนาม ศ.เทพศิลป์

โดยการให้เวทีกับพวกเขา ซึ่ง “การให้โอกาส” เป็นสิ่งดี เพราะเด็กๆ จะได้รัก

และหวงแหนในหนังตะลุง ดีกว่าหลงผิดไปในทางที่ไม่ดี ทำแบบนี้มากกว่า 10 ปีแล้ว

นับเป็นการสร้างคุณค่าไปพร้อมๆ กับการสร้างมูลค่า เพื่อให้หนังตะลุงอยู่รอดไปพร้อมๆ กับระบบธุรกิจ

นายสมชาย สินมา, สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์ 2560

จากคำบอกเล่าของนายสมชาย สินมา เจ้าของฟาร์มหอยนางรมสะท้อนให้เห็นว่า การทำธุรกิจของหนังตะลุง ศ.เทพศิลป์ จะทำควบคู่ไปกับการทำกุศล และยังให้อาชีพกับทีมงาน เพื่อให้ครอบครัวได้อยู่รอดในสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ อีกทั้งยังเป็นการสร้างมาตรฐานของหนัง ศ.เทพศิลป์ อีกด้วย

ประเด็นที่ 3 หน้าที่เป็นหลักสูตรในสถาบันการศึกษา การสืบทอดวิชาความรู้ของหนังตะลุงสมัยก่อนมักเป็นการสืบทอดผ่านสายตระกูล โดยสืบทอดผ่านลูกหลานในวงเครือญาติ หรือในลักษณะของการฝากตัวเป็นศิษย์โดยมาอาศัยอยู่กินที่บ้านครูหนัง เมื่อมีการเกิดขึ้นของสถาบันการศึกษา หนังตะลุงจึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาในฐานะหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรอบรม เช่น โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี (บ้านดอนเกลี้ยง) โรงเรียนบ้านไทรขาม ได้มีการบรรจุหนังตะลุงไว้เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตร “หนังตะลุง 2 ภาษา” ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา นักเรียนห้องเรียนพิเศษ (EP) ได้กำหนดเวลาเรียนวันละ 1 ชั่วโมง หรือสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง ในช่วงเวลา 14.30 - 15.30 น. ซึ่งการเรียนในลักษณะนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการสืบทอดแบบเดิม ซึ่งเป็นการสืบทอดภูมิปัญญามาสู่บริบทใหม่ โดยที่ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเป็นลูกหลานอีกต่อไป

ในส่วนของการจัดทำหลักสูตรหนังตะลุง 2 ภาษา นั้น เนื่องจากรัฐบาลได้ให้
สถานศึกษาจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาเรียนรู้ ซึ่งทางโรงเรียนคิดหลักสูตร
จัดโครงการอิงลิชโปรแกรมในการเรียนการสอนขึ้นและอยากจะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้
จึงจัดทำเป็นหลักสูตร “หนังตะลุง 2 ภาษา” ในช่วงเวลา 14.30 - 15.30 น.

จึงเห็นความสามารถในการแสดงหนังตะลุงของ อ.เทพสิน ผ่องแก้ว
จึงประสานให้เป็นอาจารย์พิเศษ รวมทั้งนักเรียนได้เข้าร่วมการแข่งขันหนังตะลุง
การขับกลอนหนังตะลุงในระดับภาคใต้ได้รางวัลชนะเลิศอันดับที่ 2
เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการฝึกหัดหนังตะลุง

นายวิชัย โสพลพันธุ์, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2560

แม้ว่าการสืบทอดวิชาความรู้ผ่านสถาบันการศึกษานั้นอาจไม่ใช่ช่องทางที่จะสร้างคนให้เป็นนายหนัง
จนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพนัก แต่หากพิจารณาไปแล้วการขยายความรู้นี้
ออกไปสู่ชุมชนก็ถือเป็นการสืบทอด “ผู้ชมผลงาน” ให้ได้รู้จักคุณค่าของศิลปะการแสดงประเภทนี้อีกซึ่ง
ได้อย่างหนึ่ง อันจะช่วยให้หนังตะลุงดำรงอยู่ต่อไปในสังคมได้

ประเด็นที่ 4 หน้าที่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เมื่อการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกลายมาเป็นนโยบายที่สำคัญ
ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งกระแสดังกล่าวได้ขยายมาสู่ท้องถิ่น การแสวงหาวัฒนธรรมพื้นบ้านมาเป็นเครื่องมือ
ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นตามมา หนังตะลุงซึ่งเป็นศิลปะการแสดงขึ้นหนึ่งที่สำคัญของ
เมืองสุราษฎร์ธานีที่มีการนำเสนอแก่บุคคลภายนอกจนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่บ่งบอกตัวตนของคนสุราษฎร์ธานี
ที่เด่นชัดจึงถูกแปรเปลี่ยนไปเป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เพื่อใช้แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม
ที่สร้างความอึดอัดใจ และเป็นจุดขายที่สร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็นทั่วไป

ครั้งหนึ่งเมื่อต้นปี พ.ศ. 2549 อาจารย์เทพสินเล่าถึงบรรยากาศในการร่วมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม
กับประเทศสมาชิกในกลุ่ม AEC เช่น ประเทศเวียดนาม มาเลเซีย เขมร จีน และญี่ปุ่น เป็นต้น
ซึ่งทางกลุ่ม SCB เป็นผู้ให้การสนับสนุน จากเหตุการณ์ในครั้งนั้น หนังตะลุงได้แสดงอัตลักษณ์
ของความเป็นคนสุราษฎร์ธานีของตนในสวนวัฒนธรรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมดังกล่าว
เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตทางวัฒนธรรมร่วมกันแล้ว

นายเทพสิน ผ่องแก้ว, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2560

จากเรื่องเล่าข้างต้น ของหนังตะลุง ศ.เทพศิลป์ มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นที่สามารถขับกลอนได้
ถึงสามภาษา คือ ภาษาถิ่นใต้ ภาษากลางและภาษาอังกฤษ ในการเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้หนังตะลุง
โดยใช้หนังตะลุงเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของการขยายการรับรู้อัตลักษณ์
ของคนสุราษฎร์ธานีให้วัฒนธรรมภายนอกได้ร่วมเรียนรู้วัฒนธรรมในแบบของชาวสุราษฎร์ธานีแห่งนี้ด้วย

มองอนาคตบทบาทหน้าที่ของหนังตะลุง ศ.เทพศิลป์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทบาทหน้าที่ต่างๆ ของหนังตะลุงเมืองสุราษฎร์ธานี ทั้งหน้าที่สืบทอดและหน้าที่เพิ่มใหม่ต่างก็มีความสำคัญต่อชุมชนและสังคมเมืองสุราษฎร์ธานี อาทิ หน้าที่สืบทอด โดยเฉพาะด้านการบันทึกภาพสังคม การมอบความบันเทิง ความเชื่อด้านพิธีกรรม และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างและพัฒนาความคิด ค่านิยมให้กับสังคม ในขณะที่หน้าที่เพิ่มใหม่ อาทิ หน้าที่การศึกษานอกระบบแก่ประชาชน การให้ความช่วยเหลือทางธุรกิจวัฒนธรรม หลักสูตรในสถาบันการศึกษา และการร่วมเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ก็เป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะการเติบโตของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อชุมชนในแง่ของการสร้างงานและรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

3. บทสรุป

หนังตะลุงในฐานะสื่อการแสดงช่วยส่งเสริมในการสร้างความคิดและความบันเทิงให้กับผู้ชม โดยหยิบยกเรื่องราวในชุมชน และหลักคำสอนสอดแทรกในบทกลอน บทพากย์ ทว่าคุณค่าของการพากย์หนังตะลุงก็ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การว่าบทเพื่อสร้างอารมณ์ในการฟังและชมไปพร้อมๆ กันเท่านั้น กาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงคุณค่าของหนังตะลุงที่ไม่แปรเปลี่ยนได้อย่างเที่ยงแท้ ทั้งการฝึกหัดความเป็นนายหนัง เวลาการฝึกฝนที่เนิ่นนานได้ช่วยปั้นแต่งและหล่อหลอมชีวิตของนายหนังขึ้นมาทั้งในด้านจิตวิญญาณ วิธีคิด ตลอดจนฝีมือที่ชำนาญ อีกทั้งการว่าบทกลอนก็ยังคงคุณค่าของ “สาร” ที่นายหนัง “สื่อ” เอาไว้ได้อย่างไม่แปรเปลี่ยนแม้ยุคสมัยจะผันเปลี่ยนไปก็ตาม

4. เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.
- เกษม ขนากแก้ว. (2548). การวิเคราะห์ภูมิปัญญาการใช้กลบท คำภาษาไทยถิ่นใต้ สำนวนไทยที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต โปรแกรมหาวิทยาลัยภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ปรีดา นัคร. (2549). แนวทางการส่งเสริมหนังตะลุงสำหรับกลุ่มผู้รับสารวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาสื่อสารมวลชน.
- ปาจริย์ วัฒนบุญ. (2550). การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังตะลุงคณะหนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, คณะนิเทศศาสตร์, สาขาสื่อสารมวลชน.
- กริตพร สุขโกศล. (2548). การสืบทอดอัตลักษณ์ของชาวใต้ผ่านหนังตะลุง. คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- จรเรศ ฅรงศ์ราช. (2548). **สื่อมวลชนกับการปรับเปลี่ยนสื่อพื้นบ้านหนังตะลุง**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ
- วิมล คำศรี. (2548). **พินิจรูปหนังตะลุง มุ่งสู่การศึกษาวัฒนธรรมของชุมชน**. สารนครศรีธรรมราช
ฉบับพิเศษเดือนสิบ.
- สมสุข หินวิมาน. (2548). **ทฤษฎีสำนึกวัฒนธรรมศึกษา หน่วยที่ 13 ในประมวลสาระชุดวิชาปรัชญา
นิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.

บุคลากรกรม

- สมชาย สินมา (ผู้ให้สัมภาษณ์) เจ้าของสินมานะฟาร์ม สุวิมล เหวจิโรจน์ 73 หมู่ 3 ถนนบ้านพอด ตำบล
พลายวาส อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2560.
- นายสร้อย เพชรรัตน์ ประธานสาขาการจัดการวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุราษฎร์ธานี (ผู้ให้สัมภาษณ์) จีวรธร พรหมทอง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 272
ถนนสุราษฎร์ - นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์
2560.
- เทพสิน ผ่องแก้ว นายหนังตะลุงเทพสิน ผ่องแก้ว ตะลุง 3 ภาษา (ผู้ให้สัมภาษณ์) เหมือนมาด หนูมาศ
หน้าเทพศิลป์ บ้านไสขาม หมู่ 2 ตำบลช้างซ้าย อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่
10 กุมภาพันธ์ 2560.
- วิชัย โสพลพันธุ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์) สุชาติพย์ อร่ามศักดิ์ โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
(บ้านดอนเกลี้ยง) ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560.
- นายธนาพันธ์ เทพรส (น้องเบนส์) นายหนังตะลุงเบนส์ ศ.เทพศิลป์ (ผู้ให้สัมภาษณ์) สมปราชญ์ วุฒิจันทร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 272 ถนนสุราษฎร์ - นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560.
- นายจักรพรรณ เข้มแดง (น้องเพียว) นายหนังตะลุงน้องเพียว ศ.เทพศิลป์ (ผู้ให้สัมภาษณ์) สมปราชญ์
วุฒิจันทร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 272 ถนนสุราษฎร์ - นาสาร ตำบลขุนทะเล
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560.

ประวัติแนบท้ายบทความ

Name and surname: Miss Suwimon Vatviroj
Highest Education: Master of Arts (Mass Communication)
University or Agency: Suratthani Rajabhat University
Address: 76 Moo 3 soi tarongchang 3 Phunpin Suratthani 84130
E-mail: suwimon026@gmail.com

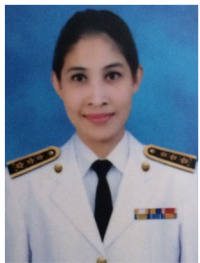

Name and surname: Miss Mueanmard Hanumas
Highest Education: Master of Arts (Mass Communication)
University or Agency: Suratthani Rajabhat University
Address: 92/61 Moo 1 Rintong Village soi suanture 4 chalokrat Road
Bangkung Mueang Suratthani 84000
E-mail: Mueanmard28@gmail.com

การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน: ศึกษากรณีเครือข่ายหนังตะลุง ศ.เทพศิณี จังหวัดสุราษฎร์ธานี (อดีตถึง พ.ศ. 2546 - ปัจจุบัน)

Name and surname: Miss Jirawan Promthong
Highest Education: Master of Arts (Thai Language)
University or Agency: Suratthani Rajabhat University
Address: 353/61 Moo 1 Supacok Village Khuntalae Mueang
Suratthani 84000
E-mail: On_Jirawan@hotmail.com

Name and surname: Miss Sutatip Aramsak
Highest Education: Master of Arts (Thai) Thai for Mass communication
University or Agency: Suratthani Rajabhat University
Address: 124/359 Lardpraw 101 Klongjun Bangkapi Bangkok 10240
E-mail: Sutatip_29@yahoo.com

Name and surname: Dr. Somprat Wutthichan
Highest Education: Doctor of Philosophy (Thai Language)
University or Agency: Suratthani Rajabhat University
Address: 90/19 Moo 5 Bangkung Mueang Suratthani 84000
E-mail: Sompratw@gmail.com